

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Släpp gossarna loss det är vår!”
En studie om killar och sång

Simon Leidecker

Inriktning/specialisering/LAU370

Handledare: Karin Nelson

Examinator: Jan Eriksson

Rapportnummer: HT10 1120 27

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: ”Släpp gossarna loss det är vår!” En studie om killar och sång

Författare: Simon Leidecker

Termin och år: Höstterminen 2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Karin Nelson

Examinator: Jan Eriksson

Rapportnummer: HT10 1120 27

Nyckelord: Killars syn på sång, målbrottet, sociokultur, genus, känslor.

Sammanfattning:

Denna studie gjordes för att undersöka hur killar ser på sång, då det sedan lång tid tillbaka är mest kvinnor som sjunger i Sverige. Oavsett ålder är män alltid en minoritet, sång ses som någonting feminint och många unga killar väljer att inte sjunga alls. Som musiklejare och sångpedagog var min förhoppning att kunna se vad som är grunden till detta och kunna hitta verktyg för att förändra det. Studien genomfördes med kvalitativa intervjuer där informanterna var fem killar i olika åldrar och med olika sångerfarenheter, samt två pedagoger med erfarenhet från arbete med unga och sång.

En av de starkaste faktorerna kring synen på sång är påverkan från idoler, kompisar samt föräldrar. Det finns inte tillräckligt med förebilder som unga killar kan relatera till, och det leder till att de inte sjunger, och det leder i sin tur att de inte blir några nya förebilderna för kommande generationer. Förebilder är ett måste för att de ska våga bryta isen och sjunga. I skolans verksamhet med unga blir det tydligt då det är flest kvinnor som sjunger med barnen och manliga förebilder saknas. Målbrottet är också en av orsakerna till killars minoritet i sångsammanhang. Många unga gör sina instrumentval i den känsliga åldern runt målbrottet och när rösten är instabil vill man hellre spela ett instrument. I skolans uppdrag står det att skall ges samma möjligheter, och det är skolans uppgift att arbeta för samma förutsättningar för alla elever. Det innebär ett aktivt arbete för att få killar att våga sjunga.

FÖRORD

Detta ämne har länge varit ett område som jag har velat veta mer om och jag riktar ett stort tack till alla som har varit med och format dessa rader.

Det har varit oerhört spännande att höra om olika synsätt och erfarenheter hos både killarna själva, men också hos pedagogerna som jag har arbetat med. Tack alla ni som har ställt upp på mina frågor och hjälpt mig skapa en bild av hur killar tänker när det gäller sång.

Handledare Karin Nelson på Högskolan för scen och musik har varit ett stort stöd i att forma mina tankar till något konkret. Tack för dina uppmuntrande ord!

Ett sista stort tack till min livskamrat Hanna Leidecker för att hon har varit med i hela processen som ett ovärderligt stöd, som bollplank, idéspruta och formuleringsaktivist.

Simon Leidecker

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	1
INLEDNING.....	3
BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING.....	5
Sociokulturens roll i lärande.....	5
Genus och genusforskning.....	6
Genus och musik.....	7
<i>Den historiska synen på manligt och kvinnligt musik.....</i>	<i>7</i>
<i>Fabrikernas sång.....</i>	<i>7</i>
<i>Olika attityder till musik.....</i>	<i>8</i>
<i>Maskulina och feminina instrument.....</i>	<i>8</i>
<i>Hemmets påverkan.....</i>	<i>9</i>
<i>Skillnader mellan tjejer och killar.....</i>	<i>9</i>
<i>Teknologiintresse.....</i>	<i>10</i>
<i>”Sångaren”.....</i>	<i>10</i>
SYFTE OCH PROBLEMMOMRÅDEN.....	11
Frågeställningar.....	11
METOD.....	11
Urval.....	12
Presentation av respondenter.....	13
Operationalisering av forskningsfrågorna.....	13
Analysmetod.....	14
Etiska aspekter.....	14

RESULTAT.....	15
Resultatpresentation.....	15
Resultatanalys.....	20
<i>Uppväxt och traditioner.....</i>	<i>20</i>
<i>Förebilder.....</i>	<i>21</i>
<i>Målbrottet.....</i>	<i>21</i>
<i>Samhället och socialisation.....</i>	<i>23</i>
<i>Känslor och "machokillar"</i>	<i>24</i>
DISKUSSION.....	25
<i>Hemmet och samhällets ansvar.....</i>	<i>25</i>
<i>Skolan och de lägre åldrarna.....</i>	<i>26</i>
<i>Att våga sjunga</i>	<i>26</i>
Relevans för läraryrket.....	27
Framtida forskning.....	28
Sammanfattning.....	28
KÄLLFÖRTECKNING.....	29

INLEDNING

Jag har genom hela mitt liv sjungit i många olika sammanhang, i både kör och som solist, och i princip i samtliga kontexter har killar och män varit en minoritet. Oavsett om det har varit barnkör eller professionell kör, solosångundervisning eller sångcoachningsgrupper har det alltid varit flest kvinnor som deltagit. Även nu när jag själv har börjat arbeta som musiklärare och sångpedagog har jag sett samma problematik. Både i klassrumssituationer och i enskild sångundervisningen är detta väldigt uppenbart. För att förtydliga detta frågade jag fyra sångpedagoger som arbetar med elever i olika åldrar angående hur könsfördelningen såg ut i respektive verksamhet.

- 4 killar - 20 tjejer – Estetiskt program på gymnasiet
- 9 killar - 24 tjejer – Privat sångskola med blandade åldrar
- 2 killar - 4 tjejer – Musiklinje på folkhögskola
- 1 kille - 43 tjejer – Kommunal kulturskola

I min lärarprofession är jag inriktad mot gymnasieåldrarna men om jag skall få en helhetsbild på sångsynen hos killar måste jag börja längre ner i åldrarna. Enligt min erfarenhet och även genom förskolelärare som jag har talat med, sjunger killarna i de lägre åldrarna mer än gärna. De sjunger för fulla muggar när förskolefröken klämmer i med alla spännande sånger som florerar på en förskola. Även när barnen börjar i årskurs 1 finns sången med hos killarna. Men sedan verkar det vara något som sakta men säkert förändrar deras inställning till sång, och barnen blir mer medvetna om verkligheten runt omkring dem och vilka normer som finns i samhället och hos deras förebilder bland de äldre eleverna. Enligt de observationer som jag har gjort är det färre killar som sjunger i denna grupp vilket även påverkar de yngre.

En stor och känslig del i en ung mans sångliga liv är när man kommer in i målbrottet. Hos killar är röstens förändring oftast dramatisk då rösten blir väldigt ostabil och kan göra precis som den själv vill. De flesta killar vill därför inte sjunga när de går igenom målbrottet. Vid målbrottet blir struphuvudet större och stämläpparna hos en kille, även kallad stämbanden, kan bli upp till dubbelt så långa som de var innan. Talrösten sjunker cirka en oktav, 12 halvtoner, hos killar och 3 halvtoner för tjejer. Tjejer har alltså också ett målbrott men det är inte alla tjejer som märker det. För vissa tjejer kan det vara besvärande, t.ex. när de märker att deras högsta glittrande soprantoner inte längre finns där. Eller att skarven mellan tjocka och tunna stämband blir tydligare. Merparten av killarna i puberteten märker det oftast väldigt väl när röstorganet växer och stabiliserar sig. De få undantag som inte är medvetna om denna process sjunger som regel inte och tänker överhuvudtaget inte på att rösten har ändrats och fallit ner en oktav. Processen varierar tidsmässigt för olika personer. Om man har tur går det på några månader men för vissa kan det ta flera år innan rösten har stabiliserat sig. Detta är en oerhört känslig period i killarnas liv, det är mycket som händer i kroppen under puberteten och en av de tydligaste händelserna är just röstens tonfall. Både klangen och röststyrkan förändras, rösten ”tuppar” och kan för många leva sitt egna liv. Att tuppa är något som är väldigt vanligt under målbrottet och det som händer är att rösten hoppar till av sig själv, det kan hända när man minst anar det. Dessa tuppar är en sak som kamrater, särskilt de av det andra könet lägger märke till och snabbt gör sig lustiga över. Då är det många killar som tycker att det är bättre att vara tyst. Jag sjöng själv i kör innan, under och efter hela mitt målbrott och den sångligt ostadiga perioden var inte så lång. Jag kommer ihåg från en tidigare period, när en av mina äldre systrar frågade vilken stämman jag sjöng och vid den aktuella tiden var det sopranstämman. Jag fick ett stort hänskratt tillbaka och en kommentar om att det var bara tjejer som sjöng den stämman. Det var ett stort steg när jag blev nerflyttad först till altstämman och tillslut ner till tenorstämman där jag än idag känner mig hemma.

Om man ser till artister på scenerna ute i världen är det oberoende genre, minst lika många män som

kvinnor som sjunger. I vissa fall är det till och med fler killar som sjunger, då det gäller den tyngre rockmusiken. Men i övrigt är det relativt jämställt könsmässigt vare sig det är klassisk musik eller populärmusik. Hur kommer det sig då att det inte speglar sig i sångundervisningen på skolorna runt om i Sverige? Jag har sett många killar på både grundskolor och gymnasier som sjunger när de spelar med sitt band eller med sin gitarr i knät. Däremot vill de inte sjunga solo utan sitt band bakom sig och de vill verkligen inte ta sånglektioner. Detta kan givetvis ha att göra med att de bara är osäkra när de gäller sitt sångliga musicerande. Det är ingen som vill sjunga inför en granskande sångpedagog om man inte trivs eller känner sig bekväm i den situationen, man är ganska utlämnad som sångelev och det krävs mycket mod för att börja ta sånglektioner. Men ändå är det så att det är flest tjejer som tar sånglektioner. Har tjejerna bättre självförtroende, eller är det till och med "tjejigt" att sjunga?

Rösten är själens spegel, är ett gammalt uttryck som används än idag. Många menar att det är personligare att sjunga än att spela ett annat instrument. Man visar upp sig själv på ett helt annat sätt när man sjunger än när man t.ex. spelar piano. Man talar också ibland om att tjejer har lättare att visa känslor. Är det detta som visar sig inom sången? Är det därför tjejer har lättare att sjunga än killar? Detta är följdfrågor som jag har för avsikt att utforska/Detta är frågor som jag hoppas hitta svar på.

BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING

Det sociokulturella perspektivet på lärande

Lärande sker i mötet med andra individer. I ett sociokulturellt perspektiv intresserar man sig för hur ”individ och grupp tillägnar sig och utnyttjar fysiska och kognitiva resurser”, (Säljö 2000). Detta skriver Roger Säljö som är professor inom pedagogisk pedagogik vid Göteborgs universitet. Han har utvecklat den *Sociokulturella teorin* som en utmanare till konstruktivismen, som länge varit dominerande i svensk didaktisk och pedagogisk forskning. Det är den sociala omgivningen och kulturen runt omkring oss som är det största elementet i en människas utveckling och lärande. Bland annat menar Säljö att man inte kan studera till exempel begreppsbyggnad direkt, utan dess kontext och sammanhang. Begrepp är byggt av språkliga delar som är konstruerade i en speciell diskurs och man kan inte analysera dessa i ett enkelt skriftligt glostest.

De redskap som man använder sig av i lärande kallas artefakter och det är dessa som för mänsklighetens utveckling framåt. Man har både språkliga/intellektuella och fysiska artefakter som medierar, förmedlar verkligheten. Man tolkar alltid all kontakt man har med omvärlden med hjälp av sina artefakter och hur man behärskar dessa kallas appropriering. Lev S. Vygotskij är en av filosoferna som det sociokulturella perspektivet lutar sig mot (Säljö 2000). Han tog tidigt strid mot delar av Piagets tankar och menade att barnets utveckling var beroende av lärande. Vygotskij menar också att människans artefakter omvandlar samhället och sedan själva individen, som då utvecklar fler och vidare artefakter, framförallt språket. Elever som har samma förkunskaper kan ändå ha väldigt olika svårt att ta till sig kunskap och lära sig något nytt. Det är många omständigheter som är avgörande i hur mycket man kan tillgodogöra sig.

Om vi ser in i skolans värld där många elever får sitt första möte med att sjunga och utöva musik, står det i Läroplanen Lpf 94 klart och tydligt att både kvinnor och män skall få samma möjligheter.

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna skall uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt (Lpf 94, s. 4).

Skolorna har ett ansvar att se till så att alla elever får samma chanser i sin utbildning, men diskursen att eleverna har olika förutsättningar är något som också måste tas upp. I artikeln *Gender and music* av Susan A. O'Neill (1997) refereras det till en undersökning om elevers deltagande i skolans musikaliska aktiviteter. Där kom man fram till att tjejer oftare sjöng i kör och spelade instrument än killar gjorde. Tjejerna var även mer intresserade av att gå på konserter. Detta speglar sig i en annan undersökning av O'Neill där barn i sju-tioårsåldern fick gradera de ämnen i skolan som man tyckte mest och minst om. Det visade sig att tjejer rangordnade musik högre än killarna och killarna hade idrott högre än tjejerna. Dock visade det sig i ännu en undersökning av samma forskare att intresset för musik ökade hos båda könen ju äldre barnen blev, men att tjejerna överlag var mer positiva till musik än killarna. En annan musikforskare är Lucy Green som arbetar vid University of London, Institute of Education. I sin bok *Music, Gender, Education* (1997) tar hon bland annat upp att musiklektioner i hennes undersökning ser att killar undviker musiklektionerna i större grad än tjejerna. De är också mer intresserade och samarbetsvilliga under musiken än killarna. Enligt lärarna valde tjejerna musiken för att de såg det som en möjlighet att uttrycka sina känslor. Lärarna berättade också att killarnas inställning till musikaktiviteterna i skolan tyvärr gav många dåliga ringar på vattnet. Yngre elever såg deras attityder och tog fort efter.

Genus och genusforskning

Genus är ett begrepp som har fått starkt genomslag de senaste årtiondena. Svenska vetenskapsrådet (2005) beskriver att diskussionen började på allvar under 1970-talet. Då började man öppet kritisera samhället för dess ojämlikhet när det gäller män och kvinnor. Det fanns ett ointresse för kvinnor inom forskningen och det var stora klyftor mellan män och kvinnor bl.a. på arbetsmarknaden. Kvinnoforskning myntades och dess stora uppgift var att försöka komplettera den stora kunskapsbild som redan fanns, men inte ur ett manscentrerat perspektiv som tidigare. Detta blev väldigt utmanande och de starka akademiska traditionerna blev synade och undersökta. Det handlade inte bara om hur män har styrt forskningen genom alla tider utan också om samhället och de sociala relationerna vilka inkluderar alla människor i alla samhällets olika skikt.

Definitionen för genus blev omdiskuterat tidigt i debatten. Många ville dela upp begreppet i genus och kön, då man ville visa på skillnaden mellan socialt och biologiskt kön. Det har dock varit svårt att få en gemensam definition på vad som egentligen skiljer dessa åt och hur de arbetar ihop. Vissa forskare anser fortfarande att begreppen inte behövs skiljas åt. Enligt Nationalencyklopedin betyder genus:

Genus, engelska gender, begrepp använt för att förstå och urskilja de föreställningar, idéer och handlingar som sammantaget formar människors sociala kön. Begreppet genus infördes i humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning på 1980-talet. Relationen mellan könen samt varierande uppfattningar om vad som uppfattas som manligt och kvinnligt betonas. (Nationalencyklopedins hemsida, 2010, sökord: genus).

Det som är huvudsaken i begreppet genus är den kulturella sammansättningen, fakta, tankar och värderingar som avspeglas i samhället där man ser effekterna av föreställningarna runt begreppet. Vetenskapsrådet (2005) menar att det finns olika nivåer som genus framträder på: individ, den kulturella samt den sociala nivån. Alla människor är färgade av sin syn på genus/kön och det speglar sig inte bara i deras egna relationer utan även i politiken, arbetsmarknaden, skolan, religionen etc.

Genusforskningen är till för att bland annat undersöka hur samhället tar sig an problemet med förvridda könsroller. Man förnekar inte det biologiska men man utmanar tankar som finns runt omkring det. Blickfånget är stort när det gäller den genusvetenskapliga arenan och det finns tvärvetenskapliga linjer inom forskningen som är mer riktade och kan belysa de mer specifika problemen. Man vill hela tiden bredda perspektiven och försöka se det ur så många olika perspektiv som möjligt. Forskare i Sverige driver dock den mesta genusforskningen inom ämnesdisciplinerna, t.ex. i pedagogik. Wernersson (2006) belyser bland annat detta i *Genusperspektiv på pedagogik*. Hon menar att genusforskningen är en mycket viktig del för skolans dagliga arbete. Vidare beskriver hon att redan från 1800-talet har det funnits en debatt om könets betydelse i utbildningen, och det har varit aktuellt sedan dess. Nu är en stor del av pedagogikforskarna kvinnor och det har blivit allt viktigare i den akademiska världen hur synen på könen visar sig i skolan och dess diskurs.

Green (1997) har gjort en redovisning av hur den allmänna uppfattningen av könen kan beskrivas. Femininitet ses som känslösamt, omtänksamt, passivt och en del av naturen. Maskulinitet är istället vetenskapligt, rationellt, aktivt och experimentellt. Detta är enligt henne den allmänna uppfattningen ute i samhället och jag tror att det stämmer till viss del. Enligt denna syn skall männen vara rationella, om man visar sin känslomässiga sida kan man ses som feminin och det är det inte alltid önskvärt. Tjejer är mer omtänksamma och kan till viss del vara lite mer passiva än killar. De har inte lika stort rörelsebehov och samma behov av att höras som männen. Men jag tror också att dessa könsmonster är på väg att suddas ut. Dessa attityder och mönster har pågått under lång tid och kvinnorna har fått utstå mycket betryck av män. Nedan följer en historisk beskrivning

av den traditionella synen på manligt och kvinnligt i musiken.

Genus och musik

Den historiska synen på manligt och kvinnligt i musiken

I *Kvinnors Musik* av Öhrström och Ramsten (1989) skriver författarna om tiden ca 400 f.Kr. Aristoteles och Platon ansåg att musiken hade makten att påverka människan på olika sätt, både positivt och negativt. De såg den doriska skalan som lugnande och även som den mest manliga skalan. Ptolemaios använde sig av astrologiska symboler i sin musiktolkning och kom t.ex. fram till att mörka klanger var manliga och ljusa klanger kvinnliga (Öhrström & Ramsten, 1989:14). Författarna skriver också om 1800-talet då man såg den kungliga och storartade musiken som maskulin. Denna musik var stark och bestod av stora språng, bleckblåsinstrument, slagverk och full orkester. Den feminina musiken var sånger, små pianostycken och mindre tonstycken som istället karaktäriserades av mjuka klanger, små intervaller och lyriska melodier, medan männens musik skulle vara symfonisk och storslagen kammarmusik. Även tonsättare från den tiden delas in i dessa könsmonster. Chopin och Mendelssohn brukar man kalla feminina och Beethoven är en av de typiskt maskulina kompositörerna. Öhrström menar att detta synsätt på manligt och kvinnligt i musiken har hållit sig kvar i mycket av den moderna musiken bl.a. genom filmmusik där känslorna måste vara renodlade och tydliga.

I Sverige ser man också tydliga skillnader mellan männens och kvinnornas musicerade. Anna Johnson (Öhrström och Ramsten, 1989:39) skriver att männens musikaliska arbete var att underhålla och agera spelmän i publika sammankomster. Både i städer och på landsbygden var det männen som spelade till alla livets högtider som bröllop och begravning och andra representativa och allmänna tillställningar. Det var ofta fiol och nyckelharpa som männen spelade. Kvinnorna hade andra musikaliska sysselsättningar bl.a. då de hade hand om hemmet och djuren. Vallningen på fåbodarna var kvinnors arbete och det är därifrån den karaktäriserande locksången är sprungen från, men även instrument som vallhorn och olika sorter av lurar var flitigt använda av kvinnorna. Nu finns det knappt några fåbodrar kvar i Sverige men den musiktraditionen som fanns där hålls idag vid liv av folkmusiker. Men nu är det männen som har tagit över lur- och hornspelandet som mest framförs på musikfestivaler och spelmansstämmor. Men samtidigt är det fler kvinnor som spelar männens forna instrument som fiol och nyckelharpa. Locksången och kulning som det även kallas har dock alltid varit kvinnornas egendom. Den är utformad helt av och för kvinnor och det är få män som har lärt sig konsten att kula.

Fabrikernas sång

I *Barn och sång* - Fagius (2007) skriver en kantor om varför den manliga sången har tystnat i Sverige. Han beskriver en period när han jobbade som plockare i Spendrups bryggeridepå i Timrå.

Under det året fick jag lära mig ett stort antal sånger som visserligen inte lämpar sig någon annanstans, men männen – bara män jobbar som plockare, eftersom det är ett tungt arbete – sjöng allehanda sånger i sitt arbete. Mest för att jobbet var så tungt och enformigt. En dag kom en arbetare med en radio och sången tystnade... (Fagius 2007 s. 85)

Även Ramsten skriver om hur musik till arbetet alltid har funnits, i alla kulturer. Allt ifrån slaverna i Amerika som grävde diken eller svenska gruvarbetare i Falu koppargruva. Ofta har det varit sången

som dominerat på arbetsplatser och bl.a. sjöng man rallarvisor och shanties. Dessa sångtyper är kopplade till arbete där man med en taktfast sång underlättade arbetets rytm. Det kunde t.ex. vara när man hackade, borrarade, pålade, hissade och halade segel på båtar.

För att inte överraskas av sömnen vid spinrockens sövande sorl, sjöngos morgonpsalmer; men så snart adventstid ingick, förvandlades dessa till julpsalmer; som fortsattes hela dagen jämte arbetet. Alla sjöngos ur minnet och upprepades immerfort. (Öhrström & Ramsten, 1989 s.42)

På de flesta arbetsplatserna och även i hemmen sjöng man när man arbetade för att underlätta arbetet och inte minst för att fördriva tiden på ett trivsamt sätt. Men med tiden kom industriernas maskiner och tog över arbetet och dels behövdes ingen rytm då allt gick maskinellt, dels lät maskinerna oerhört mycket så det fanns ingen möjlighet att försöka överrösta maskinernas oväsen. Även bussarna gjorde att sången tystnade. I Fagius (2007:85) står det om vandringsånger som var en del av vardagen förr då man ofta hade väldigt långt att gå. Antingen var det långt till jobbet eller till busshållplatsen man skulle ta sig till. En berättelse handlar om en man som gick från Matfors till Sundsvall varje fredag. Det var 2½ mil och det blev allt fler och fler som gick tillsammans ner mot Sundsvall och man sjöng ihop hela vägen. Det kunde till slut vara uppåt hundra personer som kom och gick in till staden och sången hördes över hela staden. Med industrialismen och bil- och busstrafikens utvidgning försvann vandringsången och vandringsångerna med den.

Olika attityder till musik

Hillevi Ganetz har i Ramsten/Öhrström (1989) intervjuat Tugga Terrier, ett av Sveriges första rockband med bara kvinnliga medlemmar. Där framkommer det att ofta är det så att killar och tjejer spelar musik på olika grund. Olika inställningar till musiken gör grupprocessen annorlunda. Tjejernas mål med musiken är att utvecklas och ha roligt, få beröm och bli uppmärksammade. Och det har även Åsa Bergman (2001) kommit fram till i sin D-uppsats *“Vi kör ju inte direkt någon typisk tjejmusik, vi spelar rätt hård musik” En studie om hur barn och ungdomar väljer instrument i musikskolan*. Där har hon intervjuat tjejer i olika åldrar som spelar olika instrument i olika ensembler, både i skolans verksamhet och utanför dess ramar. Där kan man läsa om att informanterna ser att killar och tjejer har olika attityder när det gäller sitt musicerande. Killar vill ägna sig åt en sak och specialisera sig och de är mer målinriktade, medan tjejer spelar mer för att ha roligt tillsammans. För tjejerna är det också viktigt att få musicera med andra tjejer, då de känner att det är lättare att kommunicera med tjejer som tänker på samma sätt angående att musicera ihop. De tycker att det skulle vara svårt att kunna kommunicera med killarna då de inte har samma inställning till att spela ihop.

Maskulina och feminina instrument

I samhället finns det tydliga åsikter om instrument som antingen är feminina eller maskulina. Att det är kvinnligt att sjunga har vi redan konstaterat, men även att fiol, klarinett och flöjt är feminina och att brass och trummor är maskulina har O'Neill (1997) kommit fram till. Hon skriver om en undersökning som gjordes av Abeles och Porter på 1970-talet där de lät elever välja ut vilka instrument som de tyckte var kvinnliga respektive manliga. Resultatet blev alltså som ovan, samt att både saxofon och cello ansågs könsneutrala. De gjorde även en liknande undersökning men på barn i fem- till tioårsåldern där de skulle berätta vilka instrument de skulle vilja spela. Där kom man fram till att hos de yngre barnen skiljde det sig inte åt könsmässigt, men när man kom upp i den övre ålderskategorin såg man att valen av instrumenten blev mer uppdelat i pojkar och flickor. Detta tror O'Neill (1997) beror på rädsla, att man i den åldern inte vill befatta sig med det andra könets egenskaper och idéer. Man vill vara som alla andra killar om man är kille och som alla andra tjejer

om man är tjej. Det är så en period innan man ser att man faktiskt inte behöver göra eller tänka precis som alla andra i sitt eget kön.

Idag har detta följts upp av Markus Hallman och Martin Andersson (2006) i deras C-uppsats *Varför vill killar inte spela tvärflöjt?* De gjorde en undersökning på två kulturskolor för att se hur könsfördelningen över instrumenten ser ut idag. Resultaten visar en klar bild på att instrument som slagverk, gitarr, keyboard, bas och bleckblås är starkt överrepresenterade av killar, och instrument som sång, fiol, piano och flöjt är de instrument som är överrepresenterade av tjejer. Dock menar Åsa Bergman (2001) i sin D-uppsats *“Vi kör ju inte direkt någon typisk tjejmusik, vi spelar rätt hård musik” En studie om hur barn och ungdomar väljer instrument i musikskolan* att klyftorna mellan killar och tjejers instrumentval håller på att jämnas ut. Det finns dock ett undantag och det är sången. Det är än idag mest tjejer som sjunger och genom Bergmans intervjuer med musklärare verkar de tro att det har att göra med målbrottet och dess betydelse för killar. Att de blir osäkra i sin röst när de är i målbrottet är tankar som sitter kvar när deras röst har stabiliserat sig.

Hemmets påverkan

Andersson och Hallman (2006) beskriver också att i deras undersökning som genomfördes på kulturskolor fick eleverna svara på frågor gällande instrumentval. Eleverna svarade på frågan om varför de valde just det instrumentet de spelade och svaren blev bland annat att deras föräldrar valt instrument åt dem och att det helt enkelt var ett roligt instrument.

Universitetslektorn vid Örebro Musikhögskola Maria Westvall (2007) har skrivit avhandlingen *Webs of musical significance – a study of student-teachers' musical socialisation in Ireland and Sweden*. Där har hon undersökt lärarstudenter i Sverige och Irland och deras relation till musik från barndomen till tidiga tonåren. I båda länderna visade det sig att familjerna hade haft en betydlig del för deras nuvarande relation till musik. Den stora skillnaden var att studenterna från Irland beskrev att familjen hade musicerat tillsammans, medan de svenska studenterna endast beskrev det musikaliska utbytet man hade mellan barn och förälder, inte att de musicerade ihop.

Skillnader mellan tjejer och killar

Enligt Cederberg-Orreteg och Ekdahl (Fagius, 2007) som har gjort undersökningar i förskoleåldern, menar förskolelärarna att de inte upplever att det är någon skillnad på pojkar och flickor när det gäller lusten att sjunga. De ser däremot skillnad i viljan att sjunga, då de ser att killar ofta vill ”klämma i lite mer och sjunga starkt” (s. 86). De låter mer än tjejerna och enligt två musikpedagoger som de intervjuat behöver killar tydligare riktlinjer. Både koncentrationsförmågan och uthålligheten är lägre, åtminstone hos de yngre killarna. Båda pedagogerna anser att den bästa lösningen är att separera flickorna och pojkarna i olika körer eftersom det är så stora skillnader, både mognadsmässigt och socialt mellan de båda grupperna. Som exempel berättas om en blandkör i kulturskolan som drog många tjejer men endast ett fåtal killar. De var alla nybörjare och de få killar som var med blev direkt i underläge och hoppade av. När de sedan började med separata flick- och gosskörer började verksamheten växa. Deras modell går ut på att när ungdomarna är i gymnasieåldern blandas körerna och då har förhoppningsvis grunden lagts så pass väl att både killar och tjejer vill fortsätta med sången livet igenom. En avgörande faktor när det gäller vilka som fortsätter med att sjunga, är de fysiologiska orsakerna, målbrottet. Enligt Johan Sundberg (2001) *Röstlära – Fakta om rösten i tal och sång*, skiljer sig rösten hos killar och tjejer redan innan målbrottet. Tioåriga pojkar och flickor har olika storlek på ansatsrör och stämband och pojkrösten är mer pressad, men också tätare än flickrösten. Och om man lyssnar noggrant kan man höra om det

är en flickkör eller en gosskör som sjunger (Fagius, 2007). Petra Sjölander är forskare vid institutionen för tal, musik och hörsel vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm. Hon har forskat på akustiska skillnader och likheter i pojk- och flickröster. Hon har upptäckt att det hos killar finns ett frekvensstopp i ett visst frekvensområde som inte tjejer har. Och det kan vara den skillnaden som gör att man som lyssnare hör om det är tjejer eller killar som sjunger. Hon menar också att vi som små lär oss att använda rösten på ett könsspecifikt sätt. En treårig studie av skolbarn i London av Graham Welch visade att killar har en något sämre förmåga att återge en exakt melodi (Fagius, 2007). Är detta ett genetiskt övertag som tjejerna har redan från början eller är det något som deras sociokultur har format dem till?

Även svenska studier visar att flickors intresse för sång är större än pojkars. Bergman (2001) har undersökt flickor i högstadie- och gymnasieåldern och sett att den vanligaste formen att musicera i grupp för tjejer är att sjunga i kör.

Teknologiintresse

I Anderssons och Hallmans (2006) undersökning av instrumentfördelning på kulturskolan visade det sig att fler pojkar än tjejer spelade keyboard än piano. Den stora skillnaden mellan keyboard och piano är att keyboarden drivs av elektricitet och man kan ändra ljud och inställningar på den. En stor aspekt i hur barn och ungdomar väljer sina instrument är intresset för teknologi. Killar har i allmänhet mer intresse för tekniska saker än vad tjejer har. I O'Neill (1997) refereras det till en undersökning från 90-talet av Comber där resultaten visar att killar har betydligt mer intresse för teknik i musik än tjejer. I och med utgångspunkten från tidigare att killar generellt hade mindre musikintresse i skolan skulle detta då vara någonting som kan locka fler killar till musikundervisning. Detta späder dock på ointresset för sången då detta i princip kan användas helt utan teknik. Dock så har många musklärare tagit till sig det att killar lockas av teknik i undervisningen. Enligt O'Neill kan det tyvärr leda till större klyftor mellan könen.

Although many music educators welcome this development, the increase in male interest in this area may only serve to perpetuate the image of information technology as a masculine subject, thereby increasing the 'gender gap' in this area (O'Neill, 1997, s 51).

"Sångaren"

Sången har med tiden blivit ett av de feminina instrumenten. Och sången är också det enda instrument där man hör om det är en man eller kvinna som "spelar". Green (1997) skriver att röst och kön har en konkret koppling till varandra och det finns inget annat instrument man kan urskilja könet på musikern så tydligt. I och med det för det med sig omedvetna tankar och fördomar hos de som lyssnar. Budskapet i sången kan tolkas olika utifrån om det är en man eller kvinna som sjunger. Green menar att en kvinnlig sångare oftare betraktas utifrån ett sexuellt perspektiv än en manlig sångare och det speglar sedan vilken tolkning man gör av sången. Det var på 1920-talet som kvinnliga sångare började ta sig in i jazzmusiken (Öhrström, Ramsten, 1989). Generellt sett har det alltid varit män som spelat jazz, och så är det än idag. Men med kvinnliga vokalister blev kvinnorna en del av jazzens historia. De utstrålade en kvinnlig styrka och stolthet och sångtexterna var okomplicerade och romantiska ur ett kvinnligt perspektiv. Även om sången alltid varit kvinnornas huvudinstrument fick de ofta dåligt betalt och möttes inte med så stor respekt. De ansågs dock som ett fint ansikte utåt.

Ask any ten bandleaders as to their pet headache ... nine will answer 'girl vocalists' ... Yes, girl vocalists are a nuisance. Too many of them are beautiful, and can't sing. Those who have talent are usually gobbled up by the movies or shrewd promoters who exploit them ... [But] no matter what stand you take, you can't deny that a beautiful girl in front of a mike looks pretty good to the playing males (Swing magazine, October 1938, cited in Dahl 1984, p. 124, I: Green, 1997, s. 40).

I och med den feminina stämpeln sången har fått har manliga sångare fått vänja sig vid att det betraktas som "tjejigt" att sjunga. Green (1997) menar att även manliga sångare har en tendens att betraktas ur det sexuella perspektivet. Dock är det många män som försöker ta vara på det och använda det i sin image. Det kan vara alltifrån att konkret anspela på sexualiteten, hårdare och tuffare musik och scenshower som är större och pampigare än väntat.

SYFTE OCH PROBLEMFORMULERING

Syftet med denna studie är att undersöka ett antal killars syn på sång, både det egna sjungandet och sång i allmänhet.

Frågeställningar

- *Varför är det så få killar som sjunger?*
- *Hur ser killar på sång, det egna sjungandet och sång i allmänhet?*
- *Skiljer sig tjejer och killars syn på sång åt, och i så fall på vilket sätt?*

METOD

Inför denna studie gjordes metodvalet att genom kvalitativa djupintervjuer få ingående information från de utvalda informanterna. Jag valde som ett komplement att genom deltagande observation vara med på en gosskörövning.

Stukat (2005) beskriver olika forsknings- och undersökningsmetoder och att det finns kvalitativa och kvantitativa tillvägagångssätt. Inom kvantitativ undersökningsmetodik använder man sig av numeriska observationer, exempelvis tester, enkäter och prov. Ja/Nej frågor är exempel på kvantitativa frågor och man får tydliga svar som överlag inte är tolkningsbara. Inom naturvetenskapen använder man sig ofta av denna typ av metod, då det ger mätbara och kvantifierbara resultat som kan visa tydliga mönster och relativt tillförlitliga slutsatser. I min studie där det handlar om hur man upplever och ser på sång skulle den kvantitativa undersökningsmetodiken inte ge så goda resultat då det handlar om förtroliga samtal mellan mig och informanten, där känslor och kroppsspråk blir en viktig del av undersökningen. Svaren skulle då bara ge en ytlig och schematisk bild av problemet. Samtalet med informanterna ger en större möjlighet att nå en djupgående förståelse av ämnet än vad någon annan metod skulle kunna ge. Med djupintervjuer är möjligheten att tränga djupare in i ämnet större än till exempel vid enkätundersökningar. Vid enkätundersökningar får man ofta tydliga svar och kan snabbt samla in information samt få statistik på ett bra sätt. Men det är svårt att få djupgående detaljer i problemområdet som undersöks. Under en djupintervju har jag som forskare möjlighet att följa

respondentens tankar och ställa motfrågor som leder vidare och djupare in för studiens syfte. Man kan bestämma frågor i förväg men ibland kan man komma in på nya spår som inte hade kunnat förbestämmas, men som ger ytterligare en dimension i studien. Det är både en tillgång och en svårighet med djupintervjuer på så sätt. Man måste kunna hålla sig inom de ramar man tror är bäst för forskningens syfte och kunna leda villospår in på huvudtemat igen. I boken ”*Kvalitativa studier i teori och praktik*” (1996) av red. Per-Gunnar Svensson och Bengt Starrin tar man bland annat upp intervjuarens roll. I den kvalitativa intervjun handlar det om en interaktion mellan minst två personer. Både intervjuaren och informanten reagerar och påverkar varandra.

I kvalitativa studier får man resultatet i verbala formuleringar, subjektets egna ord. Det kvalitativa synsättet har växt fram som ett svar på det mer kontrollerade och mätbara i de kvantitativa som har varit dominerande på den utbildningsvetenskapliga verksamheten. Det holistiska synsättet där man ser att helheten är mer än summan av delarna har inspirerat till det kvalitativa arbetsättet och man försöker tolka och förstå resultatet och skapa en bild så nära sanningen man tror är möjlig. Det finns många olika angreppssätt i det kvalitativa synsättet, bl.a. öppna intervjuer, observationer och enkäter och jag valde tillslut att använda mig av djupintervjuer med halvstrukturerade frågor (Stukát 2005). Jag anser det vara den bästa metoden om man vill få fram så mycket viktig information som möjligt från informanterna. Eftersom jag ville ha alla deras tankar när det gäller sången etc. och genom att jag inte hade en strikt strukturerad intervju, kunde jag med hjälp av mina frågor, interagera och fråga mer ingående på vissa saker som respondenten inte utvecklade tillräckligt. Under samtliga intervjuer antecknades svaren ner på dator, samt spelades in genom mobiltelefon för att i efterhand kunna lyssna och sammanställa fullständiga intervjuresultat. Intervjuerna gjordes på olika platser men samtliga i avskilda rum.

Urval

Jag försökte skapa en så bred och generaliserbar urvalsgrupp som möjligt utifrån de frågor som jag ville ha svar på. När jag började planera för mitt val av respondenter använde jag mig av dessa riktlinjer:

- killar före målbrottet
- killar/män efter målbrottet
- sångerna killar
- killar som har liten erfarenhet av sång
- kör/sångpedagoger med erfarenhet av barn- och ungdomssång

Dessa krav omfattade en bred bild med olika erfarenheter vilka jag ansåg användbara i min studie. Graden av *generalitet* handlar om för vem resultatet egentligen gäller för. ”*Kan resultatet generaliseras eller gäller resultatet endast för den undersökta gruppen*” Stukát 2007:129. Även om antalet killar i min studie inte är stort anser jag att dess bredd ändå kan relateras till killar i allmänhet. När jag sedan skulle välja ut exakt vilka personer som skulle intervjuas använde jag mig av mina egna kontakter. Jag hörde mig för i min omgivning och fick också tack vare andras kontakter ihop min urvalsgrupp. Sammanlagt blev det fem killar och två pedagoger. Grupperingen blev killarna i respondentgrupp A, och pedagogerna i respondentgrupp B.

Presentation av respondenter

Respondentgrupp A

P.1 Anders – är 37 år och tar sånglektioner samt sjunger i kör.

P.2 Mikael – är 13 år och går i musikklass med inriktning körsång. Sjunger även i band.

P.3 Gustaf – är 10 år gammal och sjunger i gosskör. Spelar även piano.

P.4 Olof – är 17 år och spelar bas på gymnasiet. Har precis börjat sjunga.

P.5 Mark – är 13 år och har knappt någon sångvana, spelar fotboll.

Respondentgrupp B

Ped.1 Albin – körpedagog med erfarenhet av barn och ungdomskör. Är bland annat aktiv som gosskörledare.

Ped.2 Elin – körpedagog och musiklejare i musikklass med körinriktning. Lång erfarenhet av sång med barn i både vanlig grundskola och musikklass.

Operationalisering av forskningsfrågorna

När frågorna skulle utformas till intervjuerna använde jag mig av mitt syfte och försökte utveckla det till konkreta frågor. I och med den halvstrukturerade djupintervjun som jag tänkte använda mig av så är frågorna grundpelare till diskussionen och samtalet. För att komma igång, och för att ha ett mål med samtalet valde jag frågor som jag skulle kunna utveckla och gå djupare in på. I vissa fall ställde jag frågorna helt annorlunda än som stod i manus. Som exempel till de killar som inte hade kommit in i målbrottet än frågade jag allmänt om målbrottet och hur klimatet i skolan var när det gäller målbrott. När man diskuterar *reliabilitet* menar man säkerheten och att frågorna ställs på ett sådant sätt att de mäter det studien är avsedd för (Stukát 2005). Reliabilitet kan vara väldigt många. Det kan också handla om feltolkningar av frågor eller svaren, eller dagsformen av den svarande etc. I detta fall konstruerades samtliga frågor av mig personligen. Frågorna kan vara svåra att förstå för de yngre killarna. Men i intervjusituationen var jag dock flexibel hur frågorna ställdes. I och med att det är en interaktion mellan mig och respondenten har jag försökt att tolka deras svar och fråga vidare om jag inte tyckte jag fick svar på rätt fråga, men mina tolkningar kan också vara fel. När jag intervjuade den yngste killen var det i en paus i gosskörsövningen. Han var uppe i varv och hade svårt att ta till sig alla frågor som jag hade till honom. I motsats med de andra respondenterna hade han inte haft någon betänketid vilket kan ha påverkat hans svar negativt.

Validiteten i studien handlar om giltigheten, om jag undersöker det jag vill undersöka. Frågornas flexibilitet är både av godo och av ondo. I de flesta fall kunde jag ställa frågorna precis som de var, men ibland var jag tvungen att förklara dem lite mer. Då kan det bli ännu otydligare om man inte är beredd på att förklara frågan på ett tydligt sätt.

Frågor till respondentgrupp A:

- Vad har du för bakgrund/musikalisk hemmiljö?
- Är det flest killar eller tjejer som sjunger? Varför?
- Vad skiljer killar/tjejers syn på sång?
- Vad har du för syn på din sång?
- Målbrottet, hur påverkade det dig, röstligt?
- Hur skulle det vara att ta sånglektioner?

Frågor till respondentgrupp B:

- Vad har killar för syn på sin sång / sångundervisning?
- Vad tror du skiljer killar/tjejers syn på sång?
- Är det flest killar eller tjejer som sjunger? Varför?
- Är det svårt att få killar till er verksamhet?
- Hur spelar killarnas hemmiljö och familjens traditioner roll i deras sjungande/musicerande?

Analysmetod

I min analys av svarsresultatet har jag använt mig av den semantiska analysen. Generellt innebära den semantiska analysen att den görs med avsikt att få fram ifall en sats är meningsfull eller/och sann eller falsk. En sådan analys är en nödvändig förutsättning för att förstå textens budskap. Både det texten egentligen förmedlar och det dess författare har för avsikt att förmedla (Svensson, Starrin, 1996:173).

Etiska aspekter

Denna undersökning följer Vetenskapsrådets fyra huvudkrav inom de forskningsetiska principerna. I enlighet med *informationskravet* har informanterna blivit informerade innan intervjun om vad undersökningens syfte var. De har med den bakgrunden valt att delta i studien av egen fri vilja i enlighet med samtycket. De har även haft möjlighet att avbryta sin medverkan när som helst under intervjun. Enligt *konfidentialitetskravet* nämns inte deltagarnas riktiga namn och inte heller nämns de skolor och arbetsplatser där de verkar. Slutligen gällande *nyttjandekravet* kommer de data som inhämtats vid intervjuerna enbart att användas i forskningssyfte. (Vetenskapsrådet, 2008). Jag var även i kontakt med målsman i de fall där informanten var under 16 år, gällande godkännande av deras barns medverkan i studien. De föräldrar som jag hade direktkontakt med motsatte sig inte utan var glada över att deras barn fick vara med.

RESULTAT

Resultatpresentation

P.1 Anders 37 år, tar sånglektioner samt sjunger i kör.

Båda föräldrarna sjöng i kör när han var liten, och hans mor var även körledare. Anders själv har inget minne av att han sjöng någonting, dock testade han på lite olika instrument. Bland annat trummor, piano och valthorn, men fastnade inte för något av dessa instrument. 2008 blev han tillfrågad av sin kusin om han ville börja sjunga i en prova på-kör med gospelinriktning och han tackade ja direkt. Det verkade utmanande och kul, dels med sången och även att komma med i ett helt nytt socialt sammanhang. Och nu 2 år senare är han med i två körer och tar sånglektioner varje vecka.

När han var yngre tänkte han inte alls på sång överhuvudtaget. Det var andra instrument och även mycket sportutövande som tog mycket tid. Men nu så tänker han att det verkligen är friskvård att sjunga. Det är en utmaning att ibland måste man verkligen tänka efter och reflektera och ibland skall man bara hänge sig till musiken och försöka ”släppa allt”. Att förkovra sig i något är något alla borde göra menar Anders. Med gospelkören är det så att man tvingas vara glad hela tiden, man kan inte sjunga gospel och vara ledsen utan man måste verkligen vara glad och det gör att man blir glad i allmänhet också. Vidare menar han att det är oerhört socialt, man träffar mycket människor och agerar tillsammans och det stärker alla individer som är med både personligen och i relation till varandra.

Det är definitivt flest tjejer som sjunger betonar Anders. I den stora kör han är med i är det ca 280 sångare varav 30 är killar. Han tror att i de yngre åldrarna när man väljer mycket av sina kommande fritidsintressen är det en ganska macho inställning till att sjunga. Det är inte häftigt att sjunga och det kan säkert ha att göra med målbrottet. Det är ju svårare att sjunga i målbrottet och då vill inte killarna göra det. Då blir det mest tjejer som sjunger och det håller i sig upp i åldrarna. Han berättar dock att vissa killar kan se att om de sjunger har de en fördel hos tjejerna i och med att det är många tjejer som sjunger. Man blir lite speciell som kille som sjunger.

Sen är det också så enligt Anders att sångpedagoger inte riktar sig till alla killar. Eller inte till den genren som det är mest killar i. Hårdrocken och metal med growl (sångsätt där man skriker) är den genre där det är flest killar som sjunger och det är inte många sångpedagoger som kan dessa stilar. Särskilt inte growl, så där kanske man tappar en hel del killar just för att sångpedagogerna inte riktar sig mot dem.

När Anders tänker på sånglektioner tar han upp skillnader på att ta sånglektioner respektive instrumentlektioner. Han beskriver instrumentlektioner som mer tragglande, man måste upprepa det rent tekniska mer. ”I sången har man redan instrumentet och man vet ungefär hur man ska använda det så det blir lättare och lekfullare att komma ingång. Men jag tror det kanske är jobbigare att ta sånglektioner rent känslomässigt”. Han beskriver det som en högre mental tröskel när det gäller sången, men högre teknisk tröskel på instrument än om man börjar sjunga.

Under hans målbrott sjöng han inte alls och har inget minne av att han tyckte det var jobbigt eller att han ”kraxade”. Dock har han lagt märke till sin talröst, att han förmodligen försökte låta lägre än vad han egentligen gjorde. Det var tuffare att låta mörkt så han tryckte nog ner rösten när han pratade. Och det har hängt i hela livet för det är fortfarande så att han har en ganska mörk talröst, trots att han är en ganska ljus baryton.

P.2 Mikael 13 år, går i musikklass med inriktning körsång, sjunger även i band.

Mikaels mamma och pappa är båda intresserade av musik. Mamman sjöng i kör i kyrkan och fick med sig pappan så nu sjunger de i samma kör. Hemma trallade familjen mycket och mamma tyckte Mikael skulle sjunga i kör. Han började då sjunga i kyrkans barnkör och tyckte det var jätteroligt.

När han sökte till musikklasserna så tänkte han på hans äldre bror som gick i en annan skola med musikklasser, och då ville Mikael göra det han också. ”Det var knappt några i min skola som va intresserade, men det var några till och de sökte också till musikklasserna. Jag ville testa något nytt, och jag ångrar mig inte. Fast ibland när jag träffar gamla klasskamrater, kan jag sakna dom och tiderna vi hade ihop”.

Mikael berättar att han älskar att sjunga, och han är en allätare när det gäller musik. Han gillar pop, rock och lugn musik. Han säger att det inte alltid är kul att sjunga i kör, det kan vara tråkiga låtar ibland. Men han och några av hans kompisar har startat ett band och han sjunger och skriver låtar. Han skriver gärna låtar när han är arg, då han menar att det är skönt att släppa ut sina tankar i texten.

Det är absolut flest tjejer som sjunger menar Mikael. ”Killar kanske är intresserade men jargongen är att det bara är tjejer som sjunger. Man måste gå ut med att man intresserad och då måste man ha modet att göra det”. Det är oftare killarna i klassen som kan tycka det är tråkiga låtar. Han tror att många killar gillar att sjunga men att de inte gillar att just sjunga i kör. Killar har fördomar mot kör menar han. De tror att man bara står där och sjunger hela tiden men man får göra väldigt mycket annat. T.ex. får man åka utomlands och sjunga och lära känna andra människor. ”Man gläder folks hjärtan när man sjunger!”

Om att ta sånglektioner säger Mikael att det skulle nog vara som att sjunga i kör, fast man är ensam hela tiden. Han är bara intresserad av att sjunga i kör vid tillfället. Det har hänt mycket med hans röst sen något år tillbaka, han berättar att han kan sjunga lägre toner men samtidigt sjunga soprantoner. ”Jag blir så förbannad när jag tappar, tjejerna kan knappt hålla sig för skratt. Men det är inte så farligt. Jag längtar inte riktigt tills jag är färdig med målbrottet, men kul att se hur långt ner man kan gå, och hur mycket man kan klara av.” Han beskriver en klasskamrat som försöker pressa sig så långt ner han kan, han vill verkligen komma ner. Det finns också andra killar i klassen som kan tycka det är jobbigt. Men själv skäms han inte så mycket, det är ju inget man kan göra något åt menar han. Det händer i kroppen oavsett om man vill det eller inte.

P.3 Gustaf 10 år, sjunger i gosskör. Spelar även piano.

Hemma hos Gustaf spelar ingen förälder något instrument men de älskar att lyssna på musik. Han har två bröder och de spelar gitarr och trummor. Själv spelar Gustaf piano. Han har varit med i gosskören sedan han var 8 år, men innan dess sjöng han i en annan kör i 2 år.

Han hade lyssnat på lite klassisk musik innan han började i gosskören där det mest är sakral musik. Men han berättar att han har ganska många klassiska låtar på sin spellista. Men mest är det Slipknot, Silo Green och Metallica som han tycker om, metal och rock. När han sökte till gosskören så berättar han: ”jag har ingenting att göra, eller jag vet inte men jag hade lust att söka. Det var väldigt pirrigt men det var också skönt att göra det. Nu är det rätt kul, helt okej att sjunga i gosskören.”

När han sjunger hemma beror det lite på humöret men mest blir det nog rock, metal, hiphop och även lite klassiskt från körens repertoar. Han tycker det är roligt att sjunga och hans killkompisar i klassen sjunger också när klassen har sångstunder men de gillar egentligen andra stilar än i skolan och än i gosskören. Han säger att han har många tjejkompisar, men bara en killkompis som sjunger utanför skolan. ”Tjejer sjunger mycket mer än killar för de tycker om att sjunga mer än killar.”

P.4 Olof 17 år, spelar bas på gymnasiet estetikprogram. Har precis börjat sjunga.

Olofs mamma är danslärare och sjunger lite hemma och hennes sambo sedan många år tillbaka är bas/keyboardlärare. Därför började Olof spela bas i årskurs 4. Nu har han även gitarr som andrainstrument på gymnasiet. Hemma har han inget minne av att de sjöng ihop, och knappt under grundskolan heller. Under t.ex. lucia och skolavslutning sjöng han när hela klassen var med men sen ville han inte vara med i den frivilliga skolkören som bildades under senare delen av hans grundskoleår. I mellanstadiet sjöng hans klass lite och det tyckte han nog var roligt. Men det fanns dock en grabbig jargong, dels runt hela sångstunden men också om låtvalet. Det spelar stor roll vilka sånger man sjunger i den åldern. Grundskolan var överlag inte så speciellt inspirerande till kultur/musik överhuvudtaget talar Olof om. Men de fick dock en ny musiklektör efter några år som var lite bättre och ville ha mer uppträdanden och dylikt. Under högstadiet skulle klassen sjunga när de spelade gitarr berättar han. Men när man satt med gitarren i knäet var det ingen som märkte om man var tyst. ”Det var roligare att spela gitarr och man brydde sig inte om sången överhuvudtaget.” Målbrottet är inget som han kommer ihåg någonting ifrån. Inga speciella minnen eller att det var särskilt jobbigt röstligt.

Nu när Olof har börjat sjunga i kör har han ju fått en helt annan syn på sång. Kursen Körsång A är obligatorisk för hela hans klass och han berättar om att det kändes oerhört jobbigt i början. Han fick prestationsångest och tänkte nästan hoppa av hela kursen. ”För jag hör när det blir falskt och när jag hör mig sjunga falskt så är det jobbigt och då vill jag inte sjunga. Varför vara med i en kör när man inte tillför något åt gruppen?” Han berättar vidare att han fortfarande är osäker i rösten, men att det ändå har blivit lättare och roligare. Han har lärt sig hantera rösten mer och att kunna rätta till sina misstag. Vidare talar han om att det är bra att kunna använda sin röst även när man spelar ett instrument. Man behöver inte bli proffs på att sjunga men om man t.ex vill beskriva en basgång eller en låt så kan man beskriva den med rösten. Olofs menar att det är vanligt i klasser på estetiska programmet att tjejer sjunger i 1:a hand och har antingen gitarr eller piano som andrainstrument. Att tjejer sjunger mycket mer än killar är något som Olof är säker på. Han tycker det verkar som de flesta tjejerna sjunger rätt, oftare än killar.

”Sång är in på bara huden, man är oskyddad. Trummisen har det egentligen bäst, då har man har en mur runt om sig, men visst alla behövs. Tjejer har lättare att visa och förmedla känslor och har lättare att sjunga då. Tjejer är känsliga varelser. Killarna vågar inte för det är inte manligt och de vill inte visa känslor.” Han berättar också om hårdrocksbanden där killarna ”kan ösa på och skrika som grisar”. Där är det inte lika mycket känslor som till exempel Westlifes låtar, och därför vill man inte sjunga sådana typer av låtar.

Olof tror verkligen att det skulle vara jobbigt att ta sånglektioner. Han tror i och för sig att det skulle vara bra för rösten men det skulle vara svårt ändå. Han beskriver att det är skillnad mellan bas/gitarr- och sånglektioner. Om man skulle ha lika mycket erfarenhet av att sjunga och spela gitarr och att man sen skulle börja ta lektioner i båda instrumenten skulle det nog vara jobbigare att ta sånglektioner. ”Sång är mer personligt, gitarren är inte lika stor grej. Man kan låta mer på en gitarr utan att det känns så intimt och känslomässigt. Som nybörjare kan det vara svårare att våga börja sjunga än att våga börja spela gitarr.”

P.5 Mark 13 år, har knappt någon sångvana, spelar fotboll.

I Marks hem kan de ”tralla” lite berättar han, och betonar att de inte sjunger. Hans yngre bror började spela gitarr men slutade snabbt och det är ingen annan som spelar något instrument.

I skolan, har hans klass haft klasskör på lucia och skolavslutningar och då är hela klassen med och då är det helt okej att sjunga. När de övade i början lät tjejerna mer, för killarna var nog lite feiga menar han. Men sen på konserten blev det nog utjämnat för då vågade killarna lite mer. Men han vet inte varför det är så. Det känns inte pinsamt eller så när de väl sjöng. Mark säger att det känns

inte som att han är bra på att sjunga. Men ibland kan han och hans kompisar tralla på någon ”Iron Maiden”låt och det känns då helt naturligt att göra det.

Det är ju tjejer som sjunger mest menar Mark. Tjejerna är nog lite mer modiga, och han har tjejkompisar som sjunger i kör. På frågan om hur det skulle vara om en killkompis skulle börja sjunga i kör säger han att det skulle nog inte vara konstigt.

Vissa i klassen har kommit in i målbrottet men inte Mark. ”Men det spelar ingen roll än, det kommer när det kommer. Jag längtar inte så men nån gång vill man ju i alla fall att det kommer.” De pratar inte så mycket om det i skolan, men det händer. Klasskamraterna kraxar (han härmar hur det kan låta) när dom pratar ibland men Mark tror inte dom tycker det är pinsamt, även fast tjejerna kan tycka det är kul.

Ped.1 Albin, körpedagog som bland annat har gosskör.

Varje år skickas det ut information om körverksamheten till cirka 6000 åttaåringar. Sedan tar man in ca 30 stycken elever varav 10-12 stycken är killar. Albin betonar att det är lättare att ta in tjejer, det finns många duktiga tjejer som söker. Men samtidigt är de killar som kommer in väldigt stadiga. Han tror att killarna har tagit ett större steg än tjejerna när de söker till kören, det är inte lika självklart att identifiera sig i att vara en kille som sjunger, än att vara en tjej som sjunger.

Här handlar det om förebilder menar Albin, ”vill man va en kille som sjunger?” Albin tar upp Lunds manskörtradition som exempel och menar att den är unik och att det finns gott om manliga förebilder där, samtidigt som 10-12 åriga killar går omkring och tänker att de helst av allt skulle vilja bli en av manskörssångarna. Men sen är det också de rent sångliga förutsättningarna, för idag sjungs det mindre hemma med sina barn än tidigare, och så är det även i skolan. Albin hävdar att man lyckas sämre att fånga elevernas intresse inom sången. Om killarna inte får använda sig av sin huvudröst kommer de också ha svårare att göra det senare i livet. Sångarfarenheten överlag har blivit mycket sämre än vad det tidigare har varit.

Hemmiljöerna spelar stor roll anser Albin. Ofta är de barn som sjunger i kören ifrån miljöer där man sjunger mycket, väldigt mycket akademikerbarn, och där de ser de konstnärliga och kulturella värdena i sången som viktigt. Många föräldrar ser skolans fallering av det estetiska och vill därför erbjuda deras barn något extra, de vill förstärka skolans bild av musiken och sången. Albin berättar om de familjer som lämnar in ansökningarna först av alla, det är oftast familjer med invandrabakgrund. Där finns föräldrar som kämpar hårt för att hitta möjligheter för sina barn, och några av dessa barn kommer in i verksamheten. När barnen söker till kören är det endast de röstliga förutsättningarna, med prov på bl.a. renhet, gehör man lyssnar på. ”Även ett kort läsprov, för vi vill att barnen skall vara läskunniga och relativt skolvana”.

De finns kanske de som inte är intresserade av att sjunga som börjar i kören, där det mest är påtryckningar hemifrån. De slutar oftast efter något år men de som fortsätter är verkligen intresserade. Det är många som slits mellan idrott och sången och Albin berättar vidare att Riksidrottsförbundet har lyckats att fånga upp barnen i deras verksamheter och det ofta är träning 3-4 gånger i veckan. Det är väldigt viktigt med sport och Albin menar att barnen måste få välja. Ibland går det att ha både och då har han ibland samtal med föräldrar och de brukar komma fram till att match går före körövning, och konserter går före träning. ”Många killar har ett stort rörelsebehov och är lite senare i sin utveckling när det gäller den sortens undervisningssituation som finns här.”

Målbrottet har en särskild del i körverksamheten berättar Albin. De har en målbrottsgrupp med ca 5 killar som går i 7:an – 8:an, och där är de lite mindre aktiva sångligt än de andra grupperna. De kliver dock in och sjunger med ungdomskören några gånger per termin för att sen när de har landat, oftast i 9:an gå över helt i ungdomskören där ungdomar runt gymnasieåldern är med. ”Vi har 3

killar i diskantkören som hänger sig kvar där även fast de är ganska långt gångna i målbrottet, men de är trygga där och kommer så småningom slussas över i målbrottsgruppen.”

De killar som kommer till gosskören har oftast sjungit tidigare, alltså har de någon form av sångerfarenhet innan och de kan relatera till sin röst. Men när man kommer till kören blir det ändå annorlunda än vad de har vart med om tidigare belyser Albin. ”Man går in i någon sorts bubbla och det blir någon sorts vila dessa stunder som är fantastiska, och det är inte alla killar som har upplevt det. Körsång och hälsa har det varit mycket prat om på sistone och får man en djup kontakt med sitt sjungande så det är fantastiska sensationer i det som barnen upplever.”

Det som skiljer flickor och pojkars syn på sång är att flickorna ligger närmare att vara en tjej som sjunger än killarna att vara en kille som sjunger, det blir ett större steg för killarna enligt Albin. En stor skillnad är också att killarna vill ha, och ger energi på ett sätt som tjejerna inte har. Killarna har ofta mer energi naturligt, så när de väl samlar ihop sig så blir det kraftfullt. I början spretar deras energi ut åt flera håll, men när man väl samlar ihop dem kan det bli oerhört starkt för alla parter. Hos tjejerna är det lättare att fokusera deras energi men de har inte riktigt lika mycket energi så det blir inte alltid lika starkt. Sen tycker många av barnen att det är skönt att killarna är för sig och tjejerna är för sig. Man slipper spelet mellan de båda grupperna och det är oftast väldigt positivt.

Ped.2 Elin, körpedagog och musiklektör i musikklass med körinriktning.

Det är alltid färre killar som söker till musikklassen, men alla oavsett kön söker på samma villkor. ”Det är verkligen alla sorter av killar som söker, alltifrån rockkillar till kyrkans barnkör och som då kanske känner igen sig mer i detta sammanhang. Men det är inte bara den vattenkammade sorten!” Om man jämför flickor och pojkar är det ingen skillnad bakgrundsmässigt berättar Elin, det är de sångvana som kommer in. Överlag så är det 6-7 killar av ca 30 elever, alltså knappt ¼ och det är ca ¼ pojkar av alla elever som söker till musikklasserna. Varför det är så få killar som söker kan bero på att det är tjejtigt att sjunga, det är en tradition i samhället, killarna har sporten närmre tillhands. ”Och så har det varit i alla mina 43 år som verksam. Och även när jag gick i skolan, då det var uppdelat pojkklasser och flickklasser och det var bara flickklasserna som sjöng. Och här på skolan finns också fotboll- och handbollsklasser och där är det mest killar som söker. Samhället har cementerat detta.”

Elin berättar att i åk 8 är alla killar i killstämmorna. De flesta killar ”vill verkligen dratta ner till tenor/basstämman”. Elin berättar att det endast är en kille i 7:an som sjunger sopran. Han har en väldigt trygg musikalisk bakgrund. Det finns även en som har nästan hela spektrat, från sopran till första bas, han är även yngst i klassen. Han är jättesäker på notläsning och har sjungit mycket hemma. Hon betonar att det gäller att prata med alla i klassen om att inte reta de killar även fast de sjunger med de ljusa tjejerna. Man måste se till att killarna får vara unika, och utmana killarna för de behöver utmanas lite mer än tjejerna. De behöver också uppmuntras lite mer i och med att de är i minoritet, tjejerna är mer trygga som grupp menar Elin.

Vissa barn har inte någon erfarenhet alls av att sjunga i kör när de söker till musikklasserna. Så det är musikintresserade killar, liksom tjejer som inte har "musikstöd" hemifrån och som söker hävdar Elin. ”Kanske är det också så att ointresserade elever söker men om de kommer in tackar de nog oftast nej när det väl kommer till kritan.”

Elin säger rakt ut att det är tjejtigt att sjunga, och att det handlar om mycket känslor i sång och killarna har sin sport istället. Killar har mer muskelmassa och är mer fysiska, men det är inte så att tjejer är mer sångliga, de har inte lättare för sång än killar förutom runt målbrottet. Men det är ju i den åldern som många väljer vad de vill göra. Elin berättar också om deras separata kill- och tjejkörer. ”Vi har länge haft en ren tjejkör och det är 49 tjejer i den, men för 2 år sen startade vi en killkör också och än så länge är det bara en handfull killar med i den.” Det är inte alls samma tryck

på killkören, men det är än så länge ganska nytt så förhoppningsvis kommer det att växa.

Resultatanalys

I resultatanalysen följer en genomgång av resultatpresentationen. Det var områden i intervju svaren som visade sig vara särskilt aktuella och jag har kategoriserat dem till nedan valda rubriker.

- Uppväxt o traditioner
- Förebilder
- Målbrottet
- Samhället och socialisation
- Känslor och ”machokillar”

Uppväxt och traditioner

Man ser ett tydligt mönster hos de informanter som sjunger att de har haft mycket sång hemma under sin uppväxt. Klimatet hemma har varit tillåtande och uppmuntrande till sång och det har speglat sig senare i pojkarnas sång. Även om P.1 Anders började sjunga i vuxen ålder så hade hans hemmiljö ändå varit en positiv grund för hans numera sångliga fritid. Man kan undra om han hade varit så positiv till hans kusins förslag om att börja sjunga i kör, om hans föräldrar inte hade varit sångligt aktiva. Jag tror i alla fall att han hade varit mer frågande och inte svarat ja direkt som han själv sa.

Både mamma och pappa är intresserade av musik. Mamma sjöng i kör i kyrkan och pappa blev också intresserad och de sjunger nu i samma kör. Jag trallade mycket hemma och mamma tyckte jag skulle sjunga i kör. -P.2 Gustaf.

Gustaf älskar att sjunga och gillar körsången, båda föräldrarna sjunger själva i kör och där ser man verkligen hur det positiva klimatet har landat i Gustaf själv. Under intervjun såg man hur han verkligen njöt av sitt stora intresse och hur stolt han var som vågade stå upp för det.

P.4 Olof som först inte alls var positiv till att sjunga hade dock haft en sjungande mamma. Hon sjöng hemma och särskilt när han var liten. Å andra sidan sjöng de inte tillsammans vad han kommer ihåg och hans pappa var inte alls musikintresserad. Han berättade också att han inte alls var intresserad av att sjunga i högstadiet när de skulle sjunga samtidigt som de spelade gitarr. Så han hade förmodligen ingen sångvana alls innan han började körkursen på gymnasiet. Då först insåg han hur det var och till en början ville han inte alls vara med och kände stor ”prestationsångest”. Men när han väl hade kommit in i det och lärt sig hur hans röst fungerar och hur man jobbar med den såg han det som en stor tillgång i hans musikaliska liv.

Sedan har vi P.5 Mark som i princip inte sjunger alls, han har heller inte haft någon vidare sångtradition hemma hos sig. ”Vi har nog inte direkt sjungit ihop hemma” säger han och han har inget stort intresse av att börja sjunga heller. Men det som är glädjande är att han och hans killkompisar ibland kan gå och nynna lite tillsammans på låtar från bland annat Iron Maiden. Det innebär verkligen att de har ett tillåtande klimat när det gäller sången. Det kan vara så att hans kompis/kompisar har en mer sånglig uppväxt och hemtradition och de drar med Mark i deras filosofi istället för den vanliga jargongen ”det är tjejtigt att sjunga”.

Ped.1 Albin menar att föräldrar till pojkar som sjunger i gosskören vill ge det musikaliska som skolan inte längre ger.

Ofta är det barn ifrån miljöer där man sjunger mycket, väldigt mycket akademikerbarn, och där de ser de konstnärliga och kulturella värdena i sången som viktigt. Många föräldrar ser skolans fallering av det estetiska och vill därför erbjuda deras barn något extra, de vill förstärka skolans bild av musiken och sången.

Föräldrarna är väldigt måna om pojkarnas musikliv och vill erbjuda dem den extra kulturella kryddan som skolan, enligt Albin, har minskat på. Även intervjun med Ped.2 Elin visar på föräldrarnas engagemang som en viktig faktor. Hon menar att de som söker in till musikklasserna har haft sång i hemmen. Man måste vara sångvan för att få komma in i musikklasserna men det är inte bara körbarn som söker. Det är alla olika barn ifrån olika delar av samhället och med stor spridning på genretillhörighet, allt i från hårdrock till klassiskt. Men alla har haft sången med sig hemifrån!

Förebilder

I dagens samhälle finns det inte många manliga förebilder som sjunger att se upp till. Dock så tror jag att det har blivit bättre på senare år med internet och sångprogram som visar upp killar och män som sjunger. Ped.1 Albin tar upp exemplet med Lund i Skåne. Där har man sedan länge haft en stark manskörstradition som både syns och hörs i Lund men också ut över Sverige bland annat i nationell TV.

Förebilder, vill man va en kille som sjunger? Lunds manskörstradition är unik och där finns det gott om manliga förebilder och 10-12 åriga killar går omkring och tänker att de helst av allt skulle vilja bli en av manskörssångarna.

Det finns även manskörer i andra städer runt om i Sverige men det är inte ofta man ser dessa. Och är det offentliga sammanhang så är det inte många av Sveriges unga killar som tittar.

Förebilder handlar bland annat om föräldrarna. De agerar förebilder i sina barns liv och det behandlades i stycket ovan. Syskon är andra förebilder och det visar sig tydligt i några av respondenternas intervjusvar. P.3 Olof berättar stolt om hans bröder, *”jag har två bröder och dom spelar lite olika saker, gitarr, trummor och så, och jag spelar piano”*. Han har musikaliska förebilder väldigt nära tillhands. Även om de inte sjunger så har han ändå den närheten till sina förebilder som är oerhört värdefullt. Han verkar inte se det som något negativt att de inte sjunger men han nämner sig själv som pianist i samma mening och det kan tyda på att sången inte har lika hög status som att *”spela ett instrument”*. En annan som nämner sin bror är P.2 Mikael och berättar om brodern som också går i musikklass. *”När jag sökte till musikklasserna så tänkte jag att min äldre bror gick i en annan skola som hade musikklasser och då ville jag också göra det”*. Båda pedagogerna nämner idrottsrörelsen som ses som ett av killars huvudintresse i Sverige idag. Där finns det många manliga förebilder som ofta hyllas till skyarna för deras insatser, både i media och i hemmen. Dessa män är de som får mest uppmärksamhet och deras manlighet går inte att ta miste på. Ofta porträtteras de som maskulina hjältar med massa beundrare under sig. Det är många killar som fastnar för dessa bilder.

Målbrottet

Detta är något som är centralt i många intervjusvar, inledningsvis trodde jag också att det skulle ha större roll än vad det hade. Till exempel berättar både P.1 Anders och P.4 Olof att de inte märkte av sitt målbrott nämnvärt och de inte har några minnen av det. Det är bara dessa två informanterna som

inte sjöng något under målbrottet och nu när de har gått några år sedan deras pubertet så har de inga starka minnen från den tiden. Samtidigt kan noteras att P.1 Anders kommer ihåg hur han gjorde med sin talröst.

Dock tror jag att när det gäller talrösten så försökte jag nog låta lägre än vad jag egentligen gjorde. Det var tuffare att låta mörkt så jag tryckte nog ner rösten när jag pratade. Och det har hängt i hela livet för det är fortfarande så att jag har en ganska mörk talröst, trots att jag är en ganska ljus baryton när jag sjunger.

Han säger att det var tuffare att låta mörk, och det är nog så de flesta killar känner. När man har kvar sin huvudröst och klasskamraterna börjar komma lägre och lägre vill man inte låta som en tjej längre. Både P.2 Mikael och P.5 Mark säger att de inte spelar så stor roll, men jag kände att de väldigt gärna faller ner i det lägre registret så fort som möjligt. P.2 Mikael säger att han blir förbannad när han tuppar och beskriver vidare:

Det är en i klassen, som försöker pressa sig så långt ner han kan, han vill verkligen komma ner. Jag skäms inte så mycket, det är ju inget man kan göra något åt. Det händer i kroppen oavsett men andra killar kan tycka det är jobbigt.

Detta kan tolkas på många sätt då hans sätt att säga det lät ärligt och hjärtligt. Dock ser man en viss oro i orden när han säger att andra killar kan tycka det är jobbigt, men samtidigt säger han ändå att han tycker det är jobbigt när han tuppar. Det skulle kunna vara hans tankar även när han menar att han inte skäms. Men det kan också vara så att han inte vill framstå som ”mesig” eller svag framför mig.

Ped.2 Elin säger att tjejerna inte alltid är så snälla när killarnas målbrott gör sig påmint och många av killarna beskriver att tjejerna tycker det är väldigt roligt när ens röst gör som den själv vill. Detta är något som de flesta känner till och det medför också att killar hellre håller sig tysta i de lägena. Ped.1 Albin beskriver hans arbete med en speciell målbrottsgrupp. Där får de killar vara som är i sin målbrottsperiod och de sjunger för sig själva men är med den äldre ungdomskören på vissa konserter. När jag var på besök hos gosskören var det några killar som precis skulle gå över i målbrottsgruppen och då fick de fyra sjunga altstämman som ett mellanläge mellan gossarna huvudklang och de äldre killarnas tenor- och basstämmor. Det var inte många killar som klarade av att sjunga så högt som de skulle och jag upplevde att de själva upplevde det som väldigt jobbigt att försöka sjunga altstämman. De ville nog helst av allt gå över i målbrottsgruppen på en gång. Men båda Ped.1 Albin och Ped.2 Elin beskriver att det finns killar i deras verksamhet som håller sig kvar i huvudklangsstämmorna.

Vi har 3 killar i diskantkören som hänger sig kvar där även fast de är ganska långt gångna i målbrottet, men de är trygga där och kommer så småningom slussas över i målbrottsgruppen.-Ped.1 Albin

I åk 8 är alla killar i killstämman. En kille i 7:an som sjunger sopran, som vill det. En trygg musikalisk bakgrund. Det gäller att prata med alla om att inte reta denne då. Även en som nästan har hela spektrat, han sjunger sopran till första bas. Även yngst i klassen. Han är jättesäker på notläsning och har sjungit mycket hemma. En trygg musikalisk bakgrund. - Ped.2 Elin

Båda pedagogerna beskriver tryggheten som en mycket viktig känsla i dessa sammanhang. Överlag vill de flesta killarna så fort som möjligt ”dratta ner” i målbrottet men när de är i ett tryggt sammanhang med vänner omkring sig kan man hänga sig kvar i det ljusa läget och glittra där uppe så länge man kan. I båda verksamheterna sjunger killarna genom hela sina pubertetsår och även när rösten är som instabilast. I gosskörens målbrottsgrupp tar man det lite lugnare men man sjunger ändå aktivt. Detta tyder på att det går utmärkt att sjunga även om man inte är lika stabil i sin klang som tidigare. Många killar tror förmodligen att man inte kan sjunga när man är i målbrottet och

därför försöker man inte heller.

Samhället och socialisation

Samhället har cementerat de värderingar och synsätt som menar att det är feminint att sjunga. Det menar Ped.2 Elin och hon tar sin egna skolgång som exempel: "...när jag gick i skolan, då det var uppdelat pojkklasser och flickklasser och det var bara flickklasserna som sjöng."

Det är så mycket normer i dagens samhälle och särskilt i skolan där i princip alla Sveriges barn vistas varje dag. Där är det ständigt en jakt på de rätta värderingarna och hur man skall vara och göra. Killar och tjejer är olika och skall vara olika men inte i allt. Ped.1 Albin menar att flickornas steg till att sjunga inte är lika stort som för killarna, och det menar både P.1 Anders och P.4 Olof också. P.2 Mikael säger det på ett bra sätt: "killar kanske är intresserade men jargongen är att det bara är tjejer som sjunger. Man måste gå ut med att man intresserad och då måste man ha modet att göra det".

Det handlar om att våga gå emot de sociokulturella värderingar som finns inbyggda i oss. Modet måste finnas där för att våga visa att man står för att sjunga. Även P.5 Mark som inte sjunger så mycket menar att tjejer förmodligen är lite mer modiga när det gäller sången. Killarna i hans klass vågade inte sjunga så mycket i början när de övade men när de väl skulle ha konsert så tog de i ordentligt. Killarna i klassen ville nog vänta in klassens reaktion, för att se om det var okej att sjunga. De vågade inte först men sedan när de blev mer trygga i sin omgivning kunde de också släppa ut sången som de hade inom sig. Mark berättar också att han hade flera tjejkompisar som sjöng i kör och det skulle inte vara så konstigt om en killkompis skulle börja i kör. En väldigt sund inställning till att sjunga även om han inte gör det själv.

En intressant aspekt är det Ped.1 Albin berättar om vilka som är först med att skicka in ansökningarna till kören. Det är familjer med invandrarbakgrund och Petter beskriver att det är så varje år, att det är denna målgrupp som skickar in ansökningarna först. Man vill så gärna ha med sina barn i svenska traditioner och att barnen skall få en god musikalisk skolning. Man vill ge dem alla möjligheter de kan och det är enligt Albin mer angelägna om det än svenska familjer.

En annan sida av sången är den sociala gemenskapen som skapas när man sjunger ihop. Både Ped.1 Albin och P.1 Anders tar upp detta och Anders drar det till och med så långt att han säger att vissa killar kan se att de får fördelar hos tjejerna om de sjunger. Det är kanske lite motsägelsefullt då många svar pekar på att det är så tjejtigt att sjunga. Men jag tror Anders menar att tjejer kan tycka att det är modigt att sjunga. Att de är fint när killar kan ta för sig och kanske visa känslor genom sin röst. Mer om det under nästa rubrik. Ped.1 Albin uttrycker sig så här:

Men när man kommer till kören blir det ändå annorlunda än vad de har vart med om tidigare. Man går in i någon sorts bubbla och det blir någon sorts vila dessa stunder som är fantastiska, och det är inte alla killar som har upplevt det. Körsång och hälsa har det varit mycket prat om på sistone och får man en djup kontakt med sitt sjungande så det är fantastiska sensationer i det som barnen upplever.

Den bubbla Albin berättar om kan för många verka mystisk, men det är inte bara Albin som vittnar om den speciella sociala och musikaliska gemenskapen som sång kan vara. Sång är hälsosamt och det talar även P.1 Anders om. Utmaningen, att förkovra sig, man blir glad, socialt engagemang, personlig- och grupputveckling är några områden som han nämner och det finns mycket forskning som stöder honom i det. Dock finns det inte tid i denna studie att fördjupa sig i detta ämne.

Vidare har P.1 Anders rätt i det att sångpedagoger inte riktar sig till killar, i alla fall inte till den genren som det är mest killar i. Hårdrocken och metal där det förekommer growl (sångsätt där man skriker) är de genrer där det procentuellt sätt är flest killar som sjunger, och det är inte många sångpedagoger som erbjuder lektioner i dessa stilar. Särskilt inte growl och där förlorar man en del killar just för att sångpedagogerna inte erbjuder lektioner i deras sångsätt.

Känslor och "machokillar"

Att musik innefattar känslor är inget som man kan undgå vare sig man lyssnar på klassisk musik eller dansband. Men att det i instrumentet sång är mer känslor än i något annat instrument är det många av informanterna som beskriver. Nästan alla tar upp detta på något sätt att det kan vara därför som det är så många killar som inte vågar sjunga. Det handlar om mod att sjunga och att våga. Tjejer är mer känsliga varelser menar P.4 Olof och syftar till att de har lättare att visa känslor, och därmed också lättare att våga sjunga. Olof nämner att instrumentalister har ett instrument att gömma sig bakom men sångaren är mer utsatt.

Sång är in på bara huden, man är oskyddad. Trummisen har det egentligen bäst, då har man har en mur runt om sig, men visst alla behövs. Tjejer har lättare att visa och förmedla känslor och har lättare att sjunga då. Tjejer är känsliga varelser. Killarna vågar inte för det är inte manligt och de vill inte visa känslor.

Att man är oskyddad som sångare är något som många sångare kan känna igen. Och Olof som precis har börjat sjunga har redan märkt det. Oavsett om man är nybörjare eller mer sångvan är sången fortfarande en tydlig förmedling av känslor, även om man kanske inte menar det. Ped.2 Elin menar att det handlar mycket om känslor i sång och att tjejerna har lättare att visa det.

Här tar P.4 Olof upp hårdrock och pojkband som två motpoler. *"I hårdrocksbandet kan killarna ösa på och skrika som grisar men de vill inte sjunga Westlife låtar, för där är det mer känslor"*. Jag förstår här vad Olof menar men kan nog se att det kan vara lika mycket eller till och med mer känslor i hårdrock än i pojkband. Men att det handlar om olika sorters känslor. Killar har förmodligen lika mycket känslor inom sig som tjejer men det kommer till uttryck på olika sätt.

När sånglektioner kontra instrumentlektioner kommit upp i intervjuerna sade P.1 Anders och P.4 Olof ungefär samma sak. De hade erfarenhet av instrumentlektioner men har på senare år börjat sjunga och de menar att skillnaden är väldigt stor. Anders menar att det är en större mental tröskel att komma över om man ska börja ta sånglektioner än instrumentlektioner. Olof menar samma sak och säger att sången är mer personlig och man måste våga mer om man ska börja sjunga. Anders pekar på komplexiteten i sånglektioner och menar att man redan har instrumentet och det då borde vara lättare och roligare att börja ta lektioner i sång än i ett annat instrument som man är helt nybörjare på. Men att det mentala är jobbigare att ta sig förbi. Och Olof berättar om hans gitarrlektioner *"man kan låta mer på en gitarr utan att det känns så intimt och känslomässigt"*. Gitarrspelet är inte lika stor grej menar han, samtidigt som Anders beskriver att det blir mer dragglände när man har instrumentlektioner. Man får ta om och öva mer på rent tekniska grejer medan man i sången kanske fokuserar mer på att ha rätt känsla.

Det handlar om mycket känslor i sång och killarna har sin sport istället. Killar har mer muskelmassa och är mer fysiska, men det är inte så att tjejer inte är mer sångliga, har lättare för sång än killar förutom runt målbrottet och det är ju i den åldern som många väljer vad de vill göra. - Ped.2 Elin

Här pekar Elin på idrotten som killarna har närmare till hands än tjejerna. Och det vittnar både P.1 Anders och P.5 Mark om, det är sportaktiviteter som lockar när man är ung. Det är en stor organisation runt ungdomsidrottsrörelsen idag och som Ped.1 Albin säger så har

Riksidrottsförbundet lyckats att ta in många ungdomar i deras aktiviteter. Och ofta är det aktiviteter som tar mycket tid. Albin berättar att det är många i hans gosskör som slits mellan idrotten och kören. Det är viktiga och nyttiga fritidsintressen båda två och barnen måste få göra valen själva. Han menar också att killarna har mer energi överlag än vad tjejerna har. Albin har även flickköror och känner stor skillnad i hur pojkar och flickor använder sin energi.

En stor skillnad är också att killarna vill ha, och ger energi på ett sätt som tjejerna inte har. Killarna har ofta mer energi naturligt så när de väl samlar ihop sig så blir det kraftfullt. I början så spretar deras energi ut åt flera håll, men när man väl samlar ihop dom kan det bli oerhört starkt för alla parter. Hos tjejerna är det lättare att fokusera deras energi men de har inte riktigt lika mycket energi så det blir inte alltid lika starkt.

Även P.5 Mark beskriver hans klass när de har klasskör ungefär i samma termer. Killarna hängde inte med i början när de skulle öva, men när de väl skulle ha konsert tog killarna igen det som de missade i början. När det väl gällde och när de hade övat ordentligt så visste killarna att nu var det dags och då visade de helt enkelt att de också kunde. Det tar ett tag att fokusera killarnas energi men när man väl gör det blir det starkt.

DISKUSSION

Syftet med denna uppsats var att undersöka killar och deras synsätt på sång samt få en bild av varför det är så få killar som sjunger, varför killar i princip alltid är i minoritet i sångsammanhang. Frågeställningarna var:

- *Varför är det så få killar som sjunger?*
- *Hur ser killar på sin sång?*
- *Skiljer sig tjejer och killars syn på sång åt, och då, på vilket sätt?*

Huvudfrågan i detta syfte handlade om varför inte fler pojkar/män sjunger. Det finns allt för få forum för manliga sångare och det har varit spännande att ta del av andras tankar om detta. Ett forum som redan existerar är gosskörstraditionen, och jag skulle gärna fördjupa mig i detta område men i denna uppsats fick det tyvärr inte så stor roll.

Hemmet och samhällets ansvar

De killar som har en positiv och avslappnad syn på sin sång är de med hemmiljöer där sång främjas. Det framgick också i Westvalls studie (2007) om hemmiljön som grund för musicerandet. Det sociokulturella, inte bara i hemmen, är en stor del i formandet av sångare och kommunikationen och omgivningen närmast barnen är avgörande. Grundtanken i det sociokulturella perspektivet är kommunikation. Genom kommunikation skapar man de sociokulturella resurserna och det är också genom kommunikation som de förs vidare (Säljö 2000:22). Samhället och dess kommunikation när det gäller män som sjunger är i princip bara de killar/män som har kommit högt upp i den musikaliska hierarkin. Man ser pop/rock-idoler på stora scener och det finns ingen chans till igenkänning för vanliga barn och ungdomar i det. Alla vill inte bli stjärnor och alla kan inte bli stjärnor heller. Då måste man få se andra aktörer som visar att det är okej att sjunga även om man inte vill bli en charmig flickidol. Green (1997) resonerar kring att sången ses som ett feminint instrument och att även manliga sångare har en tendens att betraktas ur det sexuella perspektivet. Det är oerhört mycket fixering kring det sexuella i många av stora artisters repertoarer och det är många killar som tror att man då måste ha de värderingar och göra samma sak om man vill sjunga. Det finns många manliga sångare på artistscenen, men inte många på samhällsnivån där många barn

och unga verkar idag. Det finns flest kvinnliga sång/körledare och i de flesta lokala körer som finns är det mestadels kvinnor. Givetvis finns det män i körer också men de körer där det t.ex. är lika många män som kvinnor är ganska få och oftast på en hög musikalisk nivå.

Skolan och de lägre åldrarna

I Fagius, Cederberg-Orreteg, Ekdahl (2007) undersökningar av småbarn och deras sångvanor var det inte några stora skillnader på killar och tjejer. När de däremot växer upp och ser sin omvärld börjar de formas genom sociokulturen åt varsitt håll. Klyftorna blir större och cementeras fort utan att barnen hinner reflektera över vad som händer. Till slut tycker killarna att det är tjejtigt att sjunga utan att de egentligen vet varför. 9-åriga killar tänker inte till exempel ”att det är för att vi inte vill visa så mycket känslor”, eller ”jag har så mycket energi i mig så jag kan inte sitta still på körövning och sjunga”. De formas in i samhällets värderingar och de ser inte några manliga förebilder i deras skolor som sjunger. Då är det inte så konstigt att man inte vill sjunga själv.

Man lyckas sämre att fånga elevernas intresse inom sången. Om killarna inte får använda sig av sin huvudröst kommer de också ha svårare att göra det senare i livet. Så sångerfarenheten överlag har blivit mycket sämre än vad det tidigare har varit. - Ped.1 Albin

Även om skolorna har blivit sämre på att föra sångtraditionen vidare så finns det killar som tycker om att sjunga i de tidiga åldrarna. Man måste fånga upp deras intresse innan de kommer på att det kan vara tjejtigt. Att låta dem få sjunga och ljuda ordentligt så att de lär sig höra sig själva och att få dem att känna att man får låta hur som helst. Graham Welchs studie visade att killarna i skolåldern hade svårare att återge en exakt melodi (Fagius, 2007). Jag tror inte det är på grund av att tjejer är skapta som bättre sångare utan att det beror på att sången inte finns naturligt hos killar i deras barndom, som det finns för tjejer. Man sjunger mer med tjejer, sångramsor och sånglekar etc. Det lekfulla i sången är otroligt viktigt och särskilt killar behöver det lekfulla för att få utlopp av deras energibehov. I Fagius (2007) beskrivs killarna som väldigt villiga att sjunga, de vill ”klämma i lite mer och sjunga starkt” (s. 86). Samtidigt behöver de tydligare riktlinjer för både koncentrationsförmågan och uthålligheten är lägre, särskilt hos de yngre killarna. P.2 Mikael säger ”killarna kan tycka det är tråkiga låtar. Jag tror många killar gillar att sjunga men gillar inte bara kör”. Det vittnar även P.4 Olof när han berättar om hans sångstunder i grundskolan. Sångvalet är otroligt viktigt för att fånga killarnas intresse. Man behöver något som de verkligen gillar för annars tryter motivationen och då blir det lätt att det är tråkiga tjejlåtar som man sjunger. Vad korrekt låtval är kan jag inte gå in på här men det är nog så viktigt att göra rätt val som pedagog.

Att våga sjunga

Många av de intervjuade killarna talar om att våga sjunga. Som vi har konstaterat bland annat hos informanterna så finns det ändå killar som sjunger, även om de är i minoritet. Dessa killar som vågar stå upp för sin sång bör ges mer utrymme så att andra pojkar ser att det finns förebilder. Det finns killar i alla åldrar som sjunger och det måste man nå ut med till de unga i skolorna som inte vill eller vågar sjunga för att det anses vara tjejtigt.

Puberteten är den period då många av ungdomarna hittar sina intressen och utforskar vilka de är och målbrottet är en stor del i killars liv under den perioden. Vissa killar kan tycka målbrottet är för jobbigt och det kommer och stör killarnas röstutveckling. Men det är en röstutveckling som måste ske för att rösten skall kunna landa på rätt sätt. Dock blir många killar rädda för att ljuda, och framför allt för att sjunga. Och det är också helt förståeligt med tanke på att rösten kan göra lite som den vill under målbrottsperioden. Då är det många killar som väljer att börja spela något annat

instrument, och gärna då elgitarr, trummor eller någonting annat ”maskulint” instrument. Ofta är det detta instrumentet som man fortsätter att spela när man växer upp. Men det är viktigt att poängtera att det också går att sjunga igenom målbrottet. Både Ped.1 Albin och Ped.2 Elin har killar i målbrottet som sjunger i deras verksamhet och jag själv och många andra vittnar om att det fungerar att sjunga. Dock är man begränsad under en tid, men det går ändå. Det handlar om att våga, våga sjunga fast man kan tупpa ibland. Våga ljuda även om klasskamrater kanske fnissar lite. Detta handlar inte om någon speciell sångteknik eller ett visst sätt att sjunga på. Det handlar om barn och vuxnas sångideal och uppfattningar och värderingar som sedan länge har blivit ett med vårt samhälle. Det är inte lätt att ändra människors attityder men jag tror att det är det som måste till för att få killar, unga som gamla, att sjunga och att våga ha roligt med sin röst. Även om det är mer in på bara skinnet som P.4 Olof sa, eller även om det handlar om att rösten så konkret är kopplat till vilket kön man har (Green 1997). Greens redovisning av hur den allmänna uppfattningen av könen stämmer överens med de resultat som visats i denna studie. Femininitet ses som känslösamt, omtänksamt, passivt och en del av naturen. Maskulinitet är istället vetenskapligt, rationellt, aktivt och experimentellt. I urvalsgrupp A ser man tydligt att det är feminint med känslor och därmed är också sången feminin. Urvalsgrupp B menar att killarna är mer aktiva och rationella och det speglar sig i sångundervisningens utformning. Jag tror vi måste våga omvärdera vad som är kvinnligt och manligt i ungas liv. Det kanske inte bara är feminint att sjunga sånglekar, även om det mest är kvinnliga förskolelärare som håller i lekarna. Det är kanske inte bara maskulint att bygga med lego och köra med bilar, även fast det kanske oftast är pappan som brukar köra bilen. Att våga vrida på könsrollerna är nyttigt för alla verksamma inom barn- och ungdomsarbete.

Relevans för läraryrket

Skolans roll är väldigt viktig i denna diskussion. Alla barn kommer i kontakt med musik innan de börjar skolan på något sätt. Men det kan vara första gången de måste sjunga när de börjar skolan. Sångstunder, musikundervisning, klasskör och skolavslutningar är alla tillfällen då barnen skall sjunga och det är otroligt viktigt hur skolans pedagoger arbetar med första mötet med sången. I princip alla barn tycker det är roligt att sjunga och det kan man få med upp i åldrarna genom bland annat att vara noggrann med låtval. Om det är tråkiga sånger blir det tråkigt att sjunga, och det kan vara oerhört svårt att få alla barn med sig. Entusiasm och glädje är två huvudingredienser i sång och det är vi pedagoger som skall vara drivande även där. Det är inte lätt att alltid vara positiv och glad men om sångstunderna präglas av detta kommer barnen att ha med sig den glädjen i att sjunga ända upp i vuxen ålder.

Fagius (2007) uppmärksammar det positiva i att dela på pojkar och flickor i körsammanhang. Det finns stora skillnader mellan könen och även Ped.1 Albin nämner detta i intervjun. Både barnen och pedagogerna ser det som positivt att separera könen åt, och i skolans värld är detta inte något vanligt förekommande. Många skolor har klasskörer och då sjunger hela klassen ihop, skolkörer har minskat under åren men de som finns kvar är ofta både killar och tjejer (om det är några killar överhuvudtaget). Man skulle kanske få mer barn och ungdomar till skolans sångverksamhet om man separerade killar och tjejer från tidig ålder. Det finns självklart många aspekter att se vidare på om man skulle få möjlighet, bland annat klassammanhållning och gemenskapen som blir när alla oavsett kön stämmer upp i sång. I skolans värld handlar det tyvärr väldigt mycket om den ekonomiska delen och att separera killar och tjejer innebär förmodligen ökade kostnader när det blir fler och mindre grupper. Men har man möjlighet kan det vara värt att prova för framtida sång- och körutveckling.

Framtida forskning

Under arbetet med denna studie har det väckts många frågor, bland annat angående själva utformandet. Författaren till denna studie är själv en manlig sångare och hur mycket det har inverkat på resultatet är svårt att överblicka. I en framtida studie vore det intressant att låta en kvinnlig forskare undersöka samma område för att se om resultaten skiljer sig åt.

En annan fråga som är spännande inför framtida forskning är hur förskolebarnen i Sverige behandlas, om det är skillnader mellan hur mycket man sjunger med killar och tjejer t.ex. De flesta lärare som jobbar med de unga åldrarna är kvinnor, och hur stor roll har de i killarnas syn på sång? Är det skillnader i barnens sångsyn om det är en manlig eller kvinnlig lärare som sjunger med dem? Vikten av sångförebilder är tydlig i detta problemområde. Studien av skolbarn i London av Welch (Fagius, 2007) visade att killar har en sämre förmåga att återge en exakt melodi. Detta är ett exempel på att detta område är intressant att forska vidare om. Är detta ett genetiskt övertag som tjejerna har redan från början eller är det något som deras sociokultur har format dem till?

Som sångpedagog är det intressant att reflektera över P.1 Anders tankar angående den genre som det är flest killar i: hårdrock och metal, där growl (sångteknik där man skriksjunger) är en viktig ingrediens. Anders menade att det inte är många sångpedagoger som riktar sig mot dessa genrer och det tror stämmer till viss del. Det finns vissa sångpedagoger som kan dessa sångstilar men överlag så erbjuds inte hjälp i dessa tekniker. Men frågan är om dessa killar hade sökt sig till pedagoger även om det hade getts tillfälle. Det vore intressant att studera om det procentuellt skulle bli fler killar som börjar ta sånglektioner.

Sammanfattning

Många killar ser sång som någonting feminint och tjejtigt. Oavsett ålder och bakgrund är den allmänna uppfattningen att det är mer maskulint att spela ett annat instrument. Dessa mönster har funnits sedan lång tid tillbaka i historien och många unga killar är rädda för att gå utanför normerna. Man vill inte vara något som inte är maskulint och för de flesta är sången förknippat med någonting feminint. Dessa starka strukturer är uppbyggda av hela samhället och både hemmen och skolan bidrar till att bibehålla de dominerande idealen. I de unga åren behöver man starka förebilder som man kan se upp till och känna sig bekväm hos. Men det är ytterst få manliga sångare som finns nära dagens unga. De manliga artister som finns är synliga i media men det är ändå svårt att känna igen sig hos dem som ung kille.

De flesta unga väljer vilket instrument de vill spela i pubertetsåldern. I den åldern är det många yttre faktorer som spelar in och styr deras val. Förutom alla sociala och kulturella faktorer är målbrottet en avgörande del i vilka som väljer att sjunga. Killarnas röster blir instabila och oberäknliga under en period och då är det säkrare att ta ett annat instrument. "Det är mycket känslor inom sången" är ett begrepp som kan spegla killarnas rädsla för att sjunga. Det finns de som menar att tjejer har lättare att visa känslor och att de också har lättare att sjunga. Jag tror inte att det är känslorna som spelar in i varför killar alltid är i minoritet i sångsammanhang utan det ovan nämnda orsakerna. Rösten är själens spegel, och killar och tjejer har lika mycket känslor. Sången är bland annat ett verktyg för att få utlopp för sina känslor och alla oavsett kön mår bra av att sjunga!

KÄLLFÖRTECKNING

Andersson, Martin & Hallman, Markus (2006). *Varför vill killar inte spela tvärflöjt? En studie om hur barn och ungdomar väljer instrument i musikskolan*. C-uppsats. Göteborg Universitet

Bergman, Åsa (2001). "Vi kör ju inte direkt någon typisk tjejmusik, vi spelar rätt hård musik"; *En studie om gymnasieflickors attityd till att musicera*. D-uppsats. Göteborg Universitet, Institutionen för musikvetenskap

Fagius, Gunnel (2007). *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit* Lund: Studentlitteratur

Green, Lucy (1997). *Music, Gender, Education*. Cambridge: Cambridge University Press

O'Neill, Susan A. (1997). Gender and music, I: *The Social Psychology of Music* (eds. Hargreaves & North, 1997) Oxford: Oxford University Press

Utbildningsdepartementet. (1994) *Läroplan för de frivilliga skolformerna. Lpf 94*, Stockholm: Utbildningsdepartementet

Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt (red.) (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur

Sundberg, Johan (2001) *Röstlära – Fakta om rösten i tal och sång*, Stockholm: Proprius förlag

Stukát, Staffan (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken*, Stockholm: Prisma.

Vetenskapsrådet (2010) *CODEX - regler och riktlinjer för forskning*
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning (2005) *Genusforskning i korta drag*, Vetenskapsrådet

Wernersson, Inga (2006) *Genusperspektiv på pedagogik*, Högskoleverket

Westvall, Maria (2007). *Webs of musical significance – a study of student-teachers' musical socialisation in Ireland and Sweden* Drumcondra: St. Patrick's Collage

Öhrström, Eva, Ramsten, Märta (1989). *Kvinnors Musik*. Stockholm: Utbildningsradion
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>